

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) v intenciách s cieľmi Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky - komponent 05 Adaptácia na zmenu klímy, Stratégie environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 pripravilo návrh zákona o krajinnom plánovaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „návrh zákona“), ktorý by mal vytvoriť legislatívny rámec integrovaného manažmentu krajiny v súlade s Dohovorom o krajine Rady Európy (pôvodný názov tohto dohovoru je „Európsky dohovor o krajine“).

Európsky dohovor o krajine je jedným z dohovorov Rady Európy a znamená celkové posilnenie významu krajiny, jej ochrany, manažmentu, plánovania a starostlivosti v celom rozhodovacom procese a v medzinárodnej spolupráci. Cieľom dohovoru je v záujme udržateľného rozvoja, na základe princípov medzinárodného práva a zvyklostí, najmä s prihliadnutím na zásady priateľských susedských vzťahov, podporiť vyvážený a harmonický vzťah medzi potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím. Dohovor poukazuje na dôležitosť medzinárodnej spolupráce pri starostlivosti o krajinu, pričom zdôrazňuje väzbu na celý rad významných medzinárodných dohovorov.

Európsky dohovor o krajine (prijatý vo Florencii 20. októbra 2000) nadobudol účinnosť 1. marca 2004. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 201 zo 16. marca 2005 vyslovila súhlas s jeho podpisom a následne bol podpísaný 30. mája 2005. Národná rada Slovenskej republiky 23. júna 2005 na 44. schôdzi vyslovila s týmto dohovorom súhlas, ratifikácia prebehla 9. augusta 2005 a pre Slovensko (ktoré nebolo signatárom dohovoru) nadobudol platnosť 1. decembra 2005 (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 515/2005 Z. z.). Od 1. júla 2021 došlo k zmene jeho názvu na Dohovor o krajine Rady Európy.

Dôvodom návrhu zákona je skutočnosť, že podpisom dohovoru sa každá zmluvná strana zaviazala „zaviesť a realizovať krajinné koncepcie zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny prostredníctvom prijatia špecifických opatrení uvedených v článku 6 Dohovoru“ a „právne uznať krajinu ako základnú zložku prostredia obyvateľstva, ako vyjadrenie rozmanitosti ich spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ ich identity“. Podľa Dohovoru o krajine Rady Európy je ochrana krajiny definovaná ako „činnosti smerujúce k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických čít krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania a/alebo ľudskej aktivity“.

Slovensko nemá samostatný zákon o krajine, resp. krajinnom plánovaní. Plnenie záväzkov Slovenskej republiky v rámci tohto dohovoru, ako aj iných dohovorov týkajúcich sa využívania krajiny je tak legislatívne pokryté v iných predpisoch, čo sťažuje uchovávanie hodnôt spoločného prírodného a kultúrneho dedičstva – zákon č. 543/ 2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov, zákon č. 50/1976 Zb. o územnom

plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a pod.

Územia v prvom a druhom stupni ochrany dnes nedisponujú adekvátnou ochranou pred narušovaním krajinných štruktúr, medzi ktoré patria aj také, ktoré sú potrebné na udržanie vody v krajine, ekologickú konektivitu a stabilitu, na prevenciu pred víchricami, odnosom pôdy a ďalšími negatívnymi dôsledkami.

Návrh zákona spolu s nadväzujúcimi metodickými dokumentmi a mapovými podkladmi bude dôležitým nástrojom pri povoľovaní stavieb a iných činností. To bude mať významný vplyv na udržanie krajinných štruktúr, ekologickú stabilitu a ochranu biodiverzity. Ich stratou by sa narušila schopnosť adaptácie na zmenu klímy, ktorú prirodzene poskytujú. Zároveň je potrebné v krajine opätovne vytvoriť priestor pre revitalizáciu vodných tokov, mokradí a iných prvkov zeleno-modrej infraštruktúry alebo ďalších priestorových opatrení nevyhnutných pre adaptáciu krajiny na zmenu klímy.

Na prípravu návrhu zákona bola na ministerstve rozhodnutím ministra č. 30/2021 - 12 zriadená pracovná skupina odborníkov z rôznych oblastí, ktoré sa týkajú krajinného plánovania, a to zo zástupcov ministerstva, zo Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky, Slovenskej agentúry životného prostredia, Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, akademickej obce, ústavov Slovenskej akadémie vied, odborných a stavovských organizácií.

Prijatím návrhu zákona sa má zvýšiť a zlepšiť ochrana krajiny, činnosti smerujúce k zvyšovaniu kvality, k obnove a tvorbe krajiny, a vytvorí sa nástroj integrovaného manažmentu krajiny na zabezpečenie udržateľného rozvoja a starostlivosti o životné prostredie.

S nadväzujúcimi metodickými dokumentami a mapovými podkladmi bude zákon dôležitým odborným podkladom pre územnoplánovaciú dokumentáciu a následné schvaľovacie procesy pre povoľovanie stavieb a činností. Na základe zákona budú podporované adaptačné oparenia na zmenu klímy v krajine mimo chránených území.

Zákon bude nástrojom na zachovanie a ochranu existujúcich krajinných štruktúr v krajine, ktoré významným spôsobom prispievajú k mitigácii (zmiernovanie zmeny klímy) a adaptácii na zmenu klímy a ich stratou by sa táto adaptačná schopnosť narušila (napr. aleje stromov, vetrolamy, skupiny stromov a lesíky v otvorenej krajine, kamenné ploty s krovínami a rigolmi pozdĺž hraníc pozemkov a pod.). Reforma prispeje aj k podpore zachovania biodiverzity vo voľnej krajine a vytvorí podmienky na prežitie pôvodných druhov rastlín a živočíchov napriek klimatickým zmenám. Tento proces bude smerovať k podpore realizácie prírode blízkych protipovodňových opatrení a opatrení na prevenciu pred suchom a úbytku biodiverzity.

Návrh zákon sa pripravil podľa legislatívnych pravidiel vo väzbe na súčasný platný zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov, pričom reflektuje aj nové právne predpisy v oblasti stavebného práva - zákon č. 200/2022 Z. z. o územnom plánovaní a zákon č. 201/2022 Z. z. o výstavbe, ktoré budú účinné od 1. apríla 2024. Návrh zákona je založený na skutočnosti, že existujú odborné plány, koncepcie analýzy, ktoré budú podkladom pre obstaranie územnoplánovacej dokumentácie. Tieto územnoplánovacie dokumentácie, ktoré sú založené na stanovovaní funkčného využitia územia a priestorovej regulácii nemajú priestor pre vytváranie návrhov na stanovovanie

limitov, zásad a najmä opatrení pre zachovanie a udržaniu charakteristických črt krajiny, ku ktorým sme sa zaviazali podpisom Dohovoru o krajine Rady Európy.

Cieľom krajinného plánovania je vytvoriť nástroj integrovaného manažmentu krajiny, ktorý bude predstavovať komplexnú starostlivosť o krajinu, a zároveň bude predstavovať súhrn zásad, činností a opatrení, ktoré prispievajú k dosiahnutiu a udržaniu ekologickej stability v územnom systéme ekologickej stability, zabráneniu poškodenia alebo k obnove krajinného rázu, utváraniu podmienok na udržiavanie, obnovovanie a šetrné využívanie prírodných zdrojov, ochrane poľnohospodárskej pôdy, zachovaniu prírodného dedičstva, kultúrneho dedičstva a nehnuteľného pamiatkového fondu a k zlepšeniu kvality životného prostredia; a ktoré zabezpečujú elimináciu rizík spôsobených prírodnými aj antropickými silami, sanáciu nepriaznivých zmien a ochranu a zveľaďovanie kultúrno-historických a prírodných hodnôt územia. Krajinné plány do svojho návrhu prevezmú aj územné systémy ekologickej stability, ktoré v súčasnosti na mnohých miestach absentujú, a tým budú odborným podkladom pre pozemkové úpravy. Taktiež budú koordinačným nástrojom pre plány manažmentov povodí, dokumenty ochrany prírody a krajiny a návrh adaptačných opatrení na zmenu klímy.

Prijatie návrhu zákona a spracovanie krajinných plánov bude dôležitým krokom pri implementácii Dohovoru o krajine Rady Európy, ale dôležitá bude aj následná pravidelná starostlivosť o krajinu, jej manažovanie, riadenie, ovplyvňovanie procesov v krajine, ktoré vytvoria podmienky na realizáciu opatrení.

Návrh zákona sa člení na päť častí:

- na prvú časť (**Úvodné ustanovenia**), ktorá obsahuje predovšetkým definície platné pre celý zákon a ciele a úlohy krajinného plánovania,
- na druhú časť (**Dokumentácia krajinného plánovania**), ktorá charakterizuje tento základný nástroj krajinného plánovania a charakterizuje Územie s osobitým režimom starostlivosti o krajinu,
- na tretiu časť (**Pôsobnosť orgánov krajinného plánovania**), ktorá komplexne upravuje kompetenčné a procesné ustanovenia orgánov verejnej správy na úseku krajinného plánovania, zároveň táto časť upravuje aj spracovateľa krajinného plánovania a zoznam spracovateľov,
- na štvrtú časť (**Obstarávanie dokumentácie krajinného plánovania**), ktorá komplexne upravuje obstarávanie, prerokúvanie a schvaľovanie dokumentácie krajinného plánovania a aktualizáciu
- na piatu časť (**Spoločné, splnomocňovacie, prechodné a záverečné ustanovenia**), ktorá obsahuje splnomocňovacie a prechodné ustanovenia.

Návrh zákona má negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, pozitívny vplyv na životné prostredie, na informatizáciu spoločnosti a na sociálne vplyvy, nemá vplyvy na podnikateľské prostredie, na služby pre občana a taktiež nemá vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

Problematika návrhu zákona nie je upravená v práve Európskej únie, nie je predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, so zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj s právom Európskej únie.